

Sygn. akt II Ca 258/13

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Mariusz Broda (spr.)**

Sędziowie: **SO Ewa Piątkowska-Bidas**

SR (del.) Wiesław Łakomy

Protokolant: protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 kwietnia 2013 r. sprawy

z wniosku A. S.

z udziałem P. R. i D. R.

o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Ostrowcu Świętokrzyskim

z dnia 31 października 2012 r., sygn. akt I Ns 271/12

postanawia: oddalić apelację.

sygn. akt II Ca 258/13

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym do Sądu Rejonowego w Ostrowcu Świętokrzyskim A. S. domagał się zmiany postanowienia Sądu Rejonowego w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 25.02.1991r. – sygn. akt INs59/90 i stwierdzenia, że to on dziedziczy spadek po H. S.. W uzasadnieniu żądania wskazał w szczególności, że: postanowienie o stwierdzeniu nabycia praw do spadku na podstawie testamentu własnoręcznego dotyczy tylko nabycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego; zmiana postanowienia jest mu niezbędna do otrzymania przez niego rekompensaty za mienie zabużańskie; w dniu 31.12.2008 r. złożył wniosek o wydanie decyzji potwierdzającej to prawo, a pismem z dnia 1.12.2011r. został wezwany do uzupełnienia jego braków formalnych o postanowienie o stwierdzeniu nabycia praw do spadku po właścicielu nieruchomości pozostawionych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczestniczka D. R. oświadczyła, że pozostawiona przez jej matkę ziemia należy się jej oraz jej bratu – czyli wnioskodawcy.

Uczestnik P. R. przyłączył się do stanowiska D. R..

Postanowieniem z dnia 31.10.2012r. Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim oddalił wniosek o zmianę postanowienia. W uzasadnieniu przytoczył w szczególności następujące ustalenia: H. R. zarówno w dniu 19.07.1990 r., tj. w dacie sporządzenia testamentu, jak i w dniu 8.08.1990r., czyli dacie swojej śmierci przysługiwało spółdzielcze

własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego , poza tym nie posiadała żadnego innego majątku ; przed dniem 1.09.1939r. była właścicielem nieruchomości rolnej po pow. 13 ha 8153 m² zabudowanej domem mieszkalnym oraz nieruchomości niezabudowanej o powierzchni 44 ha 268 m² – położonych na terenie obecnej Ukrainy, które utraciła po II wojnie światowej na skutek zmiany granic Rzeczypospolitej Polskiej; w związku z pozostawieniem tego mienia poza granicami kraju , zarówno w dacie sporządzania testamentu , jak i w dacie śmierci , nie korzystała z tzw. dziedzicznych praw majątkowych (przewidzianych w art. 81 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 29.04.1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości) , w postaci, np., prawa

do zaliczenia wartości tych nieruchomości na opłaty za użytkowanie wieczyste lub cenę sprzedaży działki budowlanej , położonych na niej domów , budynków lub lokali , a także cenę nieruchomości rolnych , gdyż tego rodzaju praw nie posiadała; H. S. w dniu 19.07.1990 r. sporządziła własnoręczny testament , w którym do całego spadku powołała swojego wnuka P. R. ; postanowieniem z dnia 25.02.1991 r. Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim , po przeprowadzeniu postępowania w sprawie o sygn. akt INs 59/91 , w którym brał udział także A. S., stwierdził nabycie prawa do spadku po niej na podstawie testamentu przez P. R.; w dniu 30.12.2008 r. A. S. „z telewizji” dowiedział się o możliwości ubiegania się o odszkodowanie za mienie pozostawione po II wojnie światowej na tzw. (...) , a następnego dnia złożył wniosek w (...) Urzędzie Wojewódzkim o przyznanie rekompensaty; w dniu 3.12.2011r. został wezwany do jego uzupełnienia o postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po matce.

Wobec takich ustaleń , Sąd Rejonowy , doszedł do konkluzji , że wniosek o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po H. S. , w trybie art. 679 kpc , nie zasługuje na uwzględnienie , przyjmując , że A. S. zachował warunki formalne do jego złożenia, skoro uczynił to w rocznym terminie , liczonym od daty, w której miał świadomość wykazania , że jest spadkobiercą H. S. , czyli od 3.12.2011r. , kiedy został wezwany do uzupełnienia braków wniosku o przyznanie rekompensaty , ponadto wniosek oparł na okoliczności , której nie znał w czasie orzekania o stwierdzeniu nabycia spadku po matce, albowiem ustawa z dnia 8.07.2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej weszła w życie dopiero w dniu 7.10.2005 r. ; wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po H. S. nie znajduje natomiast uzasadnienia , ponieważ Sąd stwierdził nabycie spadku po niej na podstawie jednoznacznego w swej treści testamentu , którego wykładnia przez pryzmat okoliczności , jakie nastąpiły po jego złożeniu , tj. po wejściu w życie w/w ustawy o realizacji prawa do rekompensaty , nie jest możliwa , a wykładnia testamentu nie może prowadzić do jego uzupełnienia o postanowienia , których on nie zawiera; nadto wobec jasnej treści testamentu nie można również uznać , że H. S. nie rozporządziła w nim również swoimi prawami wynikającymi z pozostawienia mienia poza granicami Polski , ponieważ i w

chwili sporządzenia testamentu i w chwili otwarcia spadku istniały w/w już dziedziczne prawa majątkowe w związku z pozostawieniem mienia poza granicami kraju.

Postanowienie zaskarżył wnioskodawca, W wywiedzionej apelacji wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i stwierdzenie , że dziedziczny spadek po H. S. „w 1/2 mienia zabużańskiego” lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Podniósł w szczególności iż: nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego , jakoby nie zostało udowodnione , że spadkodawczyni w chwili sporządzenia testamentu nie miała świadomości istnienia dziedzicznych praw majątkowych w związku z pozostawionymi poza granicami kraju nieruchomościami; w trakcie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po niej nie było mowy o tym , że przysługiwały jej jakiegokolwiek prawa do mienia pozostawionego poza granicami kraju , dlatego kwestia rozporządzenia przez nią mieniem w testamencie sprowadza się tylko do mieszkania i pozostawionych w nim nieruchomości; testament winien być interpretowany tak , aby zapewnić najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy ,a w tym przypadku należy uwzględnić brak świadomości o możliwości rozporządzenia „mieniem zabużańskim”.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Zaskarżone postanowienie jest trafne , chociaż częściowo z nieco innych przyczyn , niż te wyeksponowane w jego uzasadnieniu.

Rację ma Sąd Rejonowy , i ile w pierwszej kolejności rozważa zagadnienie dopuszczalności wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku na podstawie art. 679 kpc , biorąc pod uwagę to , czy składa go uczestnik , który brał udział w postępowaniu poprzedzającym wydanie tego orzeczenia oraz czy żądanie opiera na podstawie , której nie mógł powołać w tamtym postępowaniu , a także czy wniosek o zmianę postanowienia składa przed upływem roku od dnia w którym uzyskał tę możliwość. Konkluzja jaką wyprowadza Sąd I instancji , co do dwóch pierwszych w/w przesłanek , jest prawidłowa. Niespornie A. S. był uczestnikiem postępowania, w którym Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim stwierdził nabycie praw do spadku po H. S., na podstawie testamentu własnoręcznego , przez jej wnuka P. R.. Nie budzi żadnych wątpliwości i to, że

A. S. oparł żądanie zmiany na podstawie , której nie mógł wówczas powołać , skoro zarówno z samego wniosku (k.2-3) , jak i jego wypowiedzi w toku postępowania (k.49) wynika , że stanowiła go należna rekompensata za mienie pozostawione przez jego matkę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (tzw. „mienie zabużańskie”) , tym bardziej , że prawo do tego świadczenia co do zasady mogło przysługiwać dopiero od dnia 7.10.2005 r. (tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 8.07.2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej –Dz.U.nr 169 poz. 1418 z p.zm.) , a zatem wcześniej nie istniało. Natomiast wbrew stanowisku Sądu Rejonowego wyrażonym w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia , nie było podstaw , by stwierdzić , że wniosek o zmianę postanowienia (w trybie art. 679 par. 1 kpc) został złożony przed upływem roku od dnia , w którym A. S. uzyskał taką możliwość. Sąd I instancji doszedł do takiego przekonania , przyjmując , że ten roczny termin rozpoczął swój bieg dopiero od dnia , w którym A. S. został wezwany przez Wojewodę (...) do uzupełnienia wniosku o przyznanie rekompensaty , poprzez złożenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia praw do spadku. Nie jest to prawidłowa ocena , bo podstawą , na której wnioskodawca oparł żądanie zmiany postanowienia , nie jest sam fakt wezwania go przez Wojewodę (...) do złożenia odpisu postanowienia o stwierdzeniu spadku po H. S., a fakt dowiedzenia się przez niego w dniu 30.12.2008 r. „z telewizji” , że jest możliwość złożenia dokumentów i starania się o rekompensatę za mienie pozostawione na wschodzie (jak wyraźnie twierdził w toku przesłuchania w charakterze strony w dniu 7.08.2012r. - k. 49). Nie ulega zatem wątpliwości , że 30.12.2008 r. to dzień , w którym A. S. uzyskał możliwość powołania podstawy , na której oparł żądanie zmiany postanowienia w trybie art. 679 par. 1 kpc. Wobec tego, niniejszy wniosek został zgłoszony po upływie tego rocznego (prekluzyjnego) terminu , o jakim mowa w art. 679 par. 1 zd. 2 kpc , a zatem jest niedopuszczalny, co Sąd winien uwzględnić z urzędu , jak w każdym tego rodzaju przypadku.

Bez znaczenia dla oceny dopuszczalności wniosku jest to , na co wnioskodawca próbował wskazywać już w toku postępowania apelacyjnego, a mianowicie , że H. S. w dacie w 1990 r. nie mogła wiedzieć , że „prawa do mienia zabużańskiego były dziedziczone” , dlatego sporządzając testament nie miała świadomości co do tego , że może tym mieniem

rozporządzać. Nie można było tego postrzegać w kategoriach podstawy wniosku o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku , bo w istocie oznaczałoby to niedopuszczalną – w rozumieniu art. 383 kpc w z. z art. 13 par. 2 kpc przedmiotową zmianę żądania (poprzez oparcie go na innej podstawie faktycznej). Abstrahując od tego , jeżeli nawet taka podstawa wniosku sformułowanego w kontekście art. 679 par. 1 kpc wymieniana byłaby jeszcze przed Sądem I instancji , to trudno byłoby przyjąć , że wnioskodawca nie mógł powołać jej w postępowaniu o stwierdzenie praw do spadku , w którym brał udział. Jak sam stwierdził (słuchany w charakterze strony) – matka wiedziała , że pozostawiła mienie na wschodzie (k.49) , a to , że sam także miał wiedzę o istnieniu tego mienia wynika pośrednio chociażby z jego pisma z dnia 6.02.2013 r. (k.97). Stąd trudno byłoby postrzegać to w kategoriach podstawy , której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu. Jeżeli nawet , założyć , że tego rodzaju wiedza byłaby niewystarczająca , by z skorzystać z niej w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku , to wobec tego na co wskazał w piśmie z dnia 6.02.2013 r. , odwołując się do stanowiska Sądu Najwyższego z 1994 r. i Trybunału Konstytucyjnego z roku 2001 , należałoby i tak przyjąć , że wniosek o zmianę postanowienia w trybie art. 679 par. 1 kpc oparty na tak przedstawionej podstawie powinien być zgłoszony znacznie wcześniej , by został dochowany ten roczny termin o jakim mowa

w art. 679 par. 1 zd. 2 kpc. Niezależnie od tego , nawet gdyby tak było , to trudno byłoby przyjmować , by tak sformułowana przez A. S. podstawa miałyby uzasadniać zmianę postanowienia w trybie art. 679 kpc. Problem polega bowiem na tym , że odwołuje się on stwierdzenia , że „prawa do mienia zabużańskiego były dziedziczone” , a istota zagadnienia sprowadza się do tego , że chodziło tylko i wyłącznie o dziedziczny charakter samego uprawnienia do zaliczenia wartości utraconej nieruchomości w sytuacjach opisanych w treści art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 29.04.1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (p. uchwałę SN z dnia 7.06.1994 r., (...) 77/94 , Lex nr 4090). Przy czym skoro podkreśla się , że jest to prawo majątkowe , którego treść wypełnia dopiero określone w w/w przepisie uprawnienie , a H. S. w dacie śmierci nie była stroną żadnego stosunku prawnego, treścią którego byłby jeden z obowiązków, od których istnienia ustawa uzależniała zaliczenie wartości pozostawionego poza granicami kraju mienia (np. na poczet opłat za użytkowanie wieczyste , czy ceny sprzedaży działki) , to tym samym to „dziedziczne prawo majątkowe” nie mogło się zaktualizować i wejść do spadku po niej.

Wracając do kwestii zasadniczej, należy stwierdzić, że skoro wniosek o zmianę postanowienia (w trybie art. 679 par. 1 kpc) oparty na tej rzeczywiście wyeksponowanej i zidentyfikowanej podstawie, został zgłoszony po upływie roku od dnia, w którym A. S. miał możliwość jej powołania , to już tylko z tego względu , jako niedopuszczalny podlegał oddaleniu. Oznacza to, że z tego punktu widzenia zaskarżone postanowienie jest prawidłowe.

Niezależnie od tego , nawet gdyby wniosek był złożony w terminie , to i tak brak podstaw do jego uwzględnienia , co trafnie stwierdza Sąd Rejonowy , a Sąd Okręgowy konkluzję tą w pełni podziela. Nie ulega bowiem żadnej wątpliwości , jak słusznie zauważa to również Sąd Rejonowy , że prawo do „rekompensaty” za mienie pozostawione po II wojnie światowej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej powstało dopiero w dacie wejścia w życie ustawy z dnia 8.07.2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej, czyli w dniu 7.10.2005 , a zatem z całą pewnością nie istniało w dacie otwarcia spadku (8.08.1990r.) , czyli nie mogło wchodzić w jego skład , w konsekwencji tego nie mogło być podstawą jakichkolwiek interpretacji oświadczenia woli testatora , z uwzględnieniem reguł wynikających z art. 948 par. 1 kc , a tym bardziej art. 961 kc (p. m.in. postanowienie SN z dnia 23.01.2008r. VCSK 378/07 , Lex nr 515714). Zatem , oświadczenie testatora (H. S.) o powołaniu do całości spadku P. R. , oznaczało dokładnie tylko tyle , że dziedziczy on cały spadek na podstawie tego własnoręcznego testamentu. Ten jednoznaczny stan wyklucza dopuszczalność sięgania do reguły opisanej w art. 961 kc (p. m.in. postanowienie z dnia 1.12.2011r. , ICSK 419/10 , Lex nr 1129075), czego bezpodstawnie domaga się apelujący. Raz jeszcze podkreślić należy , że jest to konsekwencja jednoznaczności treści rozrządzenia woli H. S. , a wszelkie wątpliwości w tym zakresie rozwiewa czytelny stan spadku , będącego przedmiotem testowania. To prawo do rekompensaty „nie zdążyło” wejść do spadku po H. S. (w rozumieniu art. 922 kc), stąd nie może być podstawą jakichkolwiek interpretacji treści rozrządzenia woli w ramach sporządzonego testamentu. Stosownie do treści art. 3 ust. 2 w/w ustawy o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej, prawo to dopiero przysługuje spadkobiercy H. S. , który legitymuje się prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu praw do spadku po niej , a zatem jego źródłem jest sam fakt dziedziczenia po nie co do

samej zasady. Zupełnie inną byłaby sytuacja , w której prawo do rekompensaty najpierw przysługiwałoby H. S. (tym samym spadek po niej musiałby się otworzyć najwcześniej 7.10.2005 r. , tj. w dniu wejścia w życie w/w ustawy), a na skutek jego nie zrealizowania przez nią weszłoby dopiero do spadku po niej. Przy czym jakiegokolwiek dalej idące rozważania , zmierzające do oceny znaczenia takiej sytuacji , w kontekście podstaw wniosku o zmianę postanowienia w trybie art. 679 kpc , pozostają bezprzedmiotowe w realiach faktycznych tej sprawy.

Nie jest zasadny i ten zarzut apelacji , który sprowadza się do stwierdzenia , że nie przesłuchano uczestników postępowania na okoliczność tego jaka była rzeczywista wola testowania spadkodawczyni. W kontekście całokształtu dotychczasowej argumentacji , było to bezprzedmiotowe z punktu widzenia podstaw podjęcia zaskarżonego postanowienia.

W tym stanie rzeczy , Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji.

Z: odpis postanowienia z uzasadnieniem doręczyć wnioskodawcy.